

toelichtingsonderzoek toegankelijkheid Albrandswaard

Rekenkamer
ALBRANDSWAARD

toelichtingsonderzoek toegankelijkheid Albrandswaard

Rekenkamer
ALBRANDSWAARD

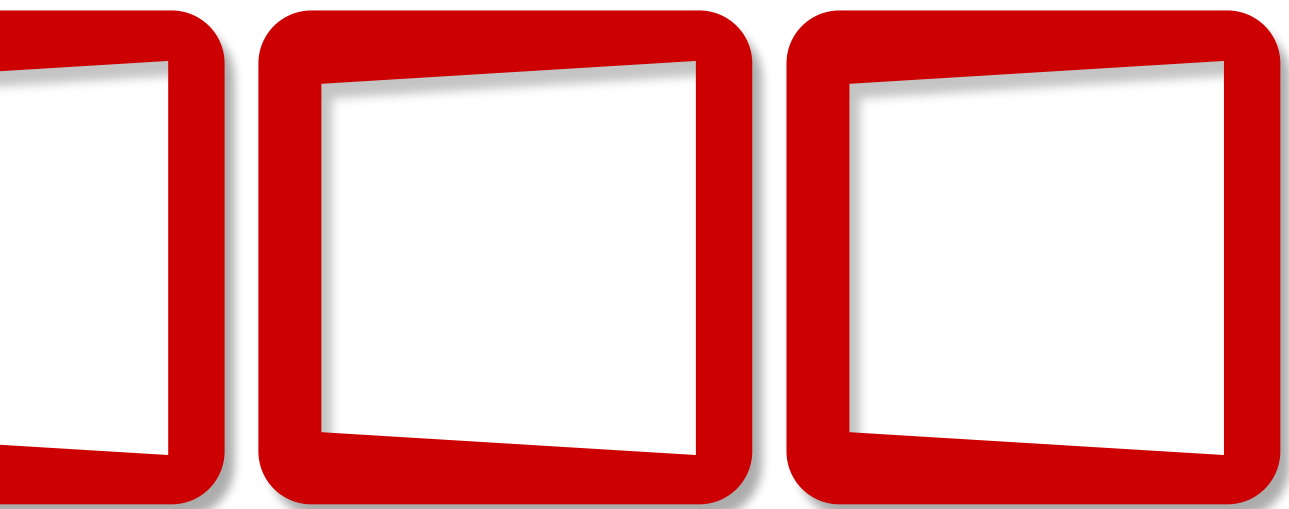
	bestuurlijke nota	5
1	Onderzoek naar toegankelijkheidsbeleid	9
2	Conclusie: Albrandswaard werkt aan toegankelijkheid, maar nog niet alles is geregeld.	13
3	Aanbevelingen	16
4	Bestuurlijke reactie	17
5	Nawoord	21
	nota van bevindingen	23
1	Albrandswaard heeft beleid over toegankelijkheid	25
1-1	inleiding	25
1-2	De gemeente Albrandswaard heeft een beleidskader over toegankelijkheid	25
1-2-1	De LIA van Albrandswaard bevat weinig concrete toegankelijkheidsacties	26
1-2-2	De LIA van Albrandswaard zet nauwelijks in op het maken van concreet verschil voor de doelgroep	27
1-2-3	In Albrandswaard is alleen digitale toegankelijkheid specifiek bij een ambtenaar belegd	28
1-2-4	Albrandswaard organiseert op dit moment geen bewustwordingsactiviteiten	28
1-2-5	Albrandswaard betreft de doelgroep in enige mate bij het opstellen van de LIA	28
1-3	Albrandswaard heeft beleid over toegankelijkheid naast de LIA	29
2	De gemeente Albrandswaard werkt aan toegankelijke dienstverlening	35
2-1	inleiding	35
2-2	De Albrandswaardse LIA stelt enkele doelen over toegankelijke dienstverlening	35
2-2-1	Het Bdto	36
2-2-2	Albrandswaard.nl voldoet aan het Bdto maar is niet geheel technisch toegankelijk	37
2-2-3	Alle andere Albrandswaardse sites en apps voldoen aan het Bdto	37
2-2-4	Albrandswaard voert geen gebruikerservaringsonderzoeken uit	38
2-3	De gemeente Albrandswaard werkt maar beperkt aan een toegankelijke fysieke ruimte	38

bestuurlijke nota

Rekenkamer

ALBRANDSWAARD

1 Onderzoek naar toegankelijkheidsbeleid

Aanleiding

Volgens schattingen heeft ongeveer één op de acht Nederlanders een beperking. Ze hebben een visuele, auditieve, lichamelijke, psychische en/of verstandelijke beperking.¹ Mensen met een beperking ervaren obstakels bij het deelnemen aan de samenleving wanneer deze te weinig is aangepast aan hun behoeften. Iemand in een rolstoel wordt bijvoorbeeld gehinderd als ruimtes alleen via een trap bereikbaar zijn. Voor iemand met een lichte verstandelijke beperking is het lastig als de gemeente brieven vol moeilijke zinnen schrijft. Zo zijn er voor iedereen met een beperking verschillende drempels. Streven naar toegankelijkheid betekent werken aan het wegnemen van deze obstakels. Dat is essentieel voor de kwaliteit van leven van deze grote groep inwoners.

Ieder(in) – het landelijke netwerk van mensen met een beperking of chronische ziekte – onderscheidt drie vormen van toegankelijkheid²:

- Sociale toegankelijkheid gaat over “je ergens welkom voelen, hoe je bejegend wordt en of activiteiten en programmering zijn afgestemd zodat iedereen kan meedoen.”³
- Informatietoegankelijkheid betekent dat informatie op een voor iedereen duidelijke en begrijpelijke manier overgebracht wordt. Dit houdt onder meer in dat informatie in duidelijke taal is. Ook houdt het in dat online communicatie voldoet aan zogeheten WCAG-richtlijnen over toegankelijkheid. Het voldoen aan de WCAG-richtlijnen wordt ook “digitale toegankelijkheid” genoemd.⁴
- Fysieke toegankelijkheid gaat over de bereikbaarheid en begaanbaarheid van de publieke ruimte en infrastructuur.⁵

De gemeentelijke taak om toegankelijkheid te bevorderen, vloeit voort uit het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap uit 2007. Dit verdrag, dat Nederland in 2016 ratificeerde, verplicht overheden om naar een volledig toegankelijke samenleving te streven.⁶ Ze moeten aan de slag om toegankelijkheid te

¹ Rijksoverheid, “Rechten van mensen met een handicap”, geraadpleegd op 19 mei 2023, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechten-van-mensen-met-een-handicap>.

² Ieder(in), ‘wat is toegankelijkheid’, geraadpleegd op 12 december 2025 via <https://weekvandetoegankelijkheid.nl/over-de-week/wat-is-toegankelijkheid/>

³ Gemeente Rotterdam, ‘Lokale Agenda Toegankelijkheid’, augustus 2020, p. 11.

⁴ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, ‘Wat is digitale toegankelijkheid?’ geraadpleegd op 12 december 2025 via <https://www.digitotoegankelijk.nl/toegankelijkheid/wat-is-digitale-toegankelijkheid#hoe>

⁵ Gemeente Rotterdam, ‘Lokale Agenda Toegankelijkheid’, augustus 2020, p. 11.

⁶ Ratificatie betekent dat een verdrag wordt bekrachtigd, waarmee de ondertekenaar partij wordt bij het verdrag. Een internationaal verdrag wordt bijna altijd getekend door regeringen (nadat over de tekst van het verdrag onderhandeld is door diplomaten), vervolgens besluit het parlement over ratificatie. Het VN-verdrag is geratificeerd door bijna tweehonderd landen en supranationale instanties zoals de Europese Unie. Bron: Amnesty International, *Mensenrechtenverdragen en ratificatie*, geraadpleegd op 12 januari 2026 via <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/mensenrechtenverdragen-en-ratificatie>.; Movisie, *Wat is het VN-verdrag Handicap*, geraadpleegd op 12 januari 2026 via <https://www.movisie.nl/vn-verdrag-handicap/wat-is-vn-verdrag>.

bevorderen op praktisch alle beleidsterreinen, van wonen tot zorg, en van onderwijs tot recreatie. Dat is omdat het VN-verdrag ook over al deze onderwerpen gaat. In Nederland gaat het gesprek over gemeentelijke toegankelijkheidsinzet bijna altijd over (in ieder geval) twee plichten:

- 1: Gemeenten hebben de wettelijk plicht om een beleidsagenda op te stellen over toegankelijkheid. De inhoud mogen ze zelf bepalen. Ze moeten mensen met een beperking (en hun vertegenwoordigende organisaties) betrekken bij het opstellen.
- 2: Gemeenten hebben de wettelijke plicht om de digitale toegankelijkheid van hun apps en websites te laten toetsen.

Doel en centrale vraag

In dit beknopte, inventariserende onderzoeksrapport geven we in de eerste plaats aan hoe de gemeente Albrandswaard aan toegankelijkheid werkt. We deden daarvoor een kort onderzoek in de gemeente. We hebben als rekenkamer achtergrondkennis over toegankelijkheid. Die deden we op in ons onderzoek “Doelbewust, maar niet doeltreffend” uit april 2025. Dat onderzoek ging over de toegankelijkheid van het beleid en van de dienstverleningsprocessen van de gemeente Rotterdam.

Het tweede en belangrijkste doel van dit onderzoek is om te laten zien wat er mogelijk is op het gebied van toegankelijkheidsbeleid. We geven daarom in de nota van bevindingen voorbeelden van Rotterdamse ‘best practices’. De gemeente Albrandswaard heeft natuurlijk een heel andere schaal, dus we presenteren in de nota van bevindingen voorbeelden die schaalbaar zijn naar de Albrandswaardse context. Verschillende daarvan hebben we in de Bestuurlijke Nota vertaald in aanbevelingen voor Albrandswaard. We hopen zo voorbeelden aan te dragen waar Albrandswaard mogelijk haar voordeel mee wil en kan doen.

De twee doelen komen terug in de centrale vraag. Deze luidt: *Waar werkt de gemeente Albrandswaard aan op het gebied van toegankelijkheid en op welke punten zou zij zich mogelijk kunnen laten inspireren door de werkwijzen en het beleid van de gemeente Rotterdam?*

De twee hierboven genoemde wettelijke plichten voor gemeenten op het gebied van toegankelijkheid zijn behoorlijk open. Om die reden, en vanwege de beknopte en inventariserende inzet van het onderzoek, is dit rapport – anders dan u van ons gewend bent – niet een sterk oordelend rapport. Onze inzet is vooral om uw raad en college met voorbeelden van toegankelijkheidsbeleid te inspireren bij het op termijn herijken van de Lokale Inclusie Agenda en bij andere gemeentelijke inspanningen op het terrein.

Werkwijze van dit toelichtingsonderzoek

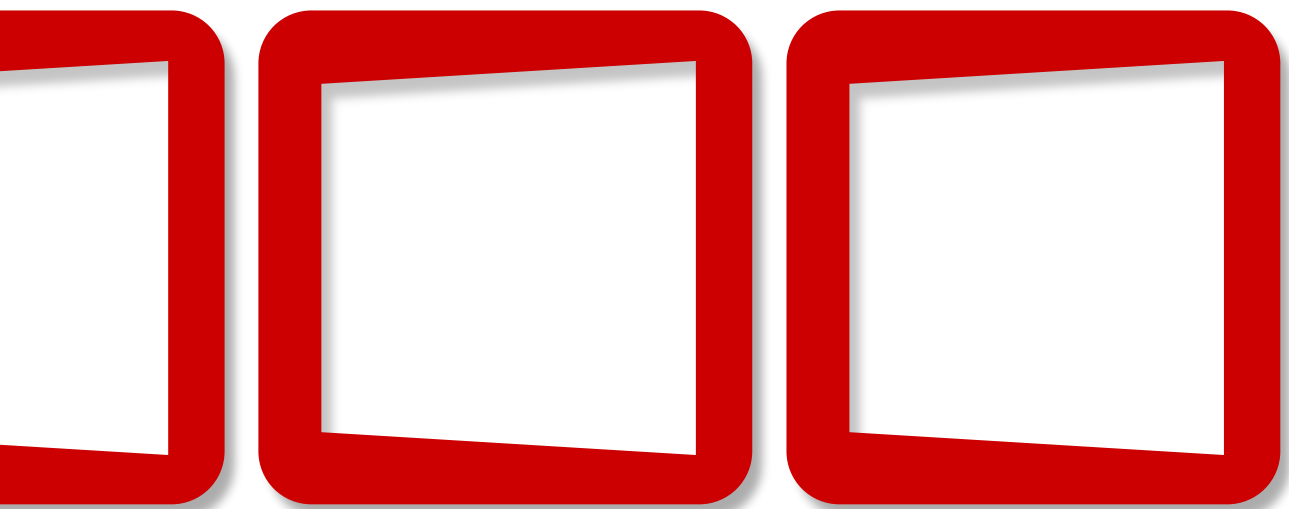
Voor dit inventariserende onderzoek heeft de rekenkamer als gezegd een beknopte aanpak gehanteerd. We hebben de gemeente gevraagd welke ambtenaar actief is op het beleidsterrein toegankelijkheid en voor de rekenkamer als contactambtenaar wilde optreden. We hebben daarop de door de gemeente aangedragen ambtenaar geïnterviewd. Daarnaast hebben een aantal andere ambtenaren vragen per email voor ons beantwoord. We hebben in het interview en per mail gevraagd welke lokale beleidskaders concreet toegankelijkheidsbeleid bevatten. Vervolgens hebben we de door de gemeente aangedragen kaders bestudeerd. Dat betekent dat we van maar een klein deel van het beleid van de gemeente Albrandswaard hebben bestudeerd hoe het

bijdraagt aan het toegankelijker maken van de gemeente. Het was binnen het tijdsbestek van dit onderzoek niet haalbaar om al het beleid van de gemeente daarop te onderzoeken.

Afbakening onderwerp

Gemeenten hebben veel wettelijk verplichte taken die over toegankelijkheid gaan, denk aan het uitvoeren van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning of het Besluit Toegankelijkheid van het Openbaar Vervoer.⁷ De focus van dit onderzoek is echter het *eigen* toegankelijkheidsbeleid van de gemeente: we kijken vooral naar wat de gemeente heeft aangedragen aan toegankelijkheidsbeleid dat *niet* wettelijk verplicht is. Qua wettelijke plichten onderzoeken we alleen of de gemeente een lokaal beleidskader toegankelijkheid heeft opgesteld en of de apps en websites van de gemeente worden getoetst op toegankelijkheid.

⁷ Rijksoverheid, Wet maatschappelijke ondersteuning, verkregen op 2 december 2025 via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/2026-01-01-2015>
en Rijksoverheid, Besluit Toegankelijkheid van het Openbaar Vervoer, verkregen op 2 december 2025 via
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0029974/2025-06-28>.

2 Conclusie: Albrandswaard werkt aan toegankelijkheid, maar nog niet alles is geregeld.

Albrandswaard is een kleine gemeente die bovendien momenteel druk is met het anders structureren van de interne organisatie na de ontvlechting van de BAR-organisatie. Wij begrijpen als rekenkamer dat de gemeente daardoor prioriteiten moet stellen bij het inzetten van haar capaciteit. De aanbevelingen die op onderstaande conclusies volgen zijn dus vooral bedoeld om te inspireren.

Hoofdconclusie:

Albrandswaard werkt duidelijk aan toegankelijkheid want zij heeft het wettelijk verplichte lokale beleidskader over toegankelijkheid (LIA) opgesteld. Ook is digitale toegankelijkheid belegd in de ambtelijke organisatie. Tegelijkertijd is de invloed van dit beleidskader nog niet al te groot, omdat het weinig concrete acties voor de gemeente bevat en er geen budget voor toegankelijkheid is begroot.

De gemeente heeft geen overzicht opgesteld van het toegankelijkheidsbeleid dat in andere kaders dan de LIA staat. Desgevraagd heeft de gemeente voor de rekenkamer toegankelijkheidsbeleid aangedragen over mobiliteit, speelplekken en welzijn.

Albrandswaard werkt aan toegankelijke dienstverlening. Zij werkt aan het verbeteren van de technische toegankelijkheid van haar websites en apps en voldoet aan de wettelijke onderzoeksplicht op dit gebied.

Albrandswaard werkt waarschijnlijk maar beperkt aan fysieke toegankelijkheid van de buitenruimte of het gemeentelijk vastgoed. Het is in het onderzoek wel gevraagd maar niet duidelijk geworden welke concrete acties de gemeente op dit terrein onderneemt.

Deelconclusie 1: Albrandswaard heeft een beleidskader over toegankelijkheid, maar dat is nog weinig concreet

De gemeente heeft het beleidskader over toegankelijkheid opgesteld dat gemeenten verplicht zijn te maken. Daarmee voldoet de gemeente aan haar wettelijke taak. Daarbij is ook de doelgroep, namelijk mensen met een beperking, betrokken. Er staan maar weinig concrete acties in het beleidskader en nauwelijks acties om niet-tijdelijke regelingen of voorzieningen te creëren, zoals bijvoorbeeld het aanpassen van gebouwen of het creëren van toegankelijkheidssubsidies. Er is geen ambtenaar die het hele onderwerp “toegankelijkheid” in zijn of haar functieomschrijving heeft staan, er is alleen een ambtenaar die “digitale toegankelijkheid” in haar functietitel heeft staan. Er is op dit moment geen begroting voor het onderwerp (digitale) toegankelijkheid.

Deelconclusie 2: De gemeente heeft geen overzicht opgesteld van het toegankelijkheidsbeleid dat in andere kaders dan de LIA staat.

De rekenkamer heeft de gemeente gevraagd welke andere beleidskaders dan de LIA, toegankelijkheidsbeleid bevatten. De gemeente heeft geen overzicht opgesteld van het toegankelijkheidsbeleid dat in andere kaders dan de LIA staat. De gemeente noemde het interne “speelbeleidsplan”, het “Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2030” en “Lang en gelukkig leven en wonen in Albrandswaard - Wonen Welzijn Zorg visie gemeente Albrandswaard 2024-2030”. Ook wordt op basis van de LIA oog gehouden voor sportaanbod voor mensen met een beperking. Het is aannemelijk dat er nog meer kaders met eigen toegankelijkheidsbeleid van de gemeente zijn, bijvoorbeeld op het gebied van zorg of werk en inkomen, maar het was bij de bevroegde ambtenaren niet bekend welke kaders dit zijn.

Deelconclusie 3: Albrandswaard werkt verder aan toegankelijke dienstverlening.

Op dit moment voldoen alle websites en apps van Albrandswaard aan het “Besluit digitale toegankelijkheid overheid” want zij zijn getoetst aan de WCAG-normen. Albrandswaard.nl is niet geheel digitaal toegankelijk. De gemeente geeft aan met verbeteringen bezig te zijn, onder meer wat betreft het digitaal toegankelijk maken van pdf's op de site. Er is binnen de gemeente nog geen plan voor digitale toegankelijkheid opgesteld, maar ze is wel voornemens om interne voorlichtingssessies over dit onderwerp voor ambtenaren te organiseren. Er wordt regelmatig informatie en tips over digitale toegankelijkheid gedeeld op het gemeentelijke intranet. De gemeente is voornemens om albrandswaard.nl in februari 2026 opnieuw te laten toetsen aan de WCAG-normen.

Deelconclusie 4: Albrandswaard werkt beperkt aan fysieke toegankelijkheid.

In de LIA staan twee doelstellingen rondom fysieke toegankelijkheid: de gemeente wil de gemeentelijke voorschriften voor de openbare ruimte samen met ervaringdeskundigen beoordelen en meer toegankelijke openbare toiletten creëren. De gemeente is nog niet gestart met het realiseren van deze doelen. Wel worden elk jaar de winkelcentra geschouwd op fysieke toegankelijkheid. Dit betreft echter meer een schouw van achterstallig onderhoud van de buitenruimte dan een echte toegankelijkheidsschouw aan de hand van een landelijk normenkader over toegankelijkheid. En in een onlangs heropende speeltuin plaatste de gemeente twee toegankelijke speeltoestellen. In het onderzoek is gevraagd welke concrete acties de gemeente verder nog onderneemt voor toegankelijke fysiek ruimte in de gemeente, maar dat is voor de rekenkamer niet duidelijk geworden.

Rekenkamer

ALBRANDSWAARD

3 Aanbevelingen

Op basis van de hoofdconclusie en de vier deelconclusies doen we 4 aanbevelingen verdeeld over de twee aspecten van beleid (aanbeveling 1 en 2) en van dienstverlening (aanbeveling 3 en 4).

AANBEVELING 1: OVERWEEG OM DE NIEUWE LIA AMBITIEUZER EN COMPLETER TE MAKEN.

De huidige LIA van Albrandswaard loopt af in 2026. Dat biedt een kans om in de volgende LIA aandacht te geven aan de thema's die de VNG aangeeft (in navolging van het VN-verdrag): onderwijs & ontwikkeling, thuis, werk & inkomen, vrije tijd, vervoer en welzijn, gezondheid & ondersteuning, burgerrechten & participatie. Het vernieuwen of herijken van de LIA biedt ook een kans om meer acties op te nemen over niet-tijdelijke, openbaar toegankelijke voorzieningen en regelingen. Denk aan subsidieregelingen voor toegankelijke activiteiten voor en door inwoners of fysieke verbeteringen aan gebouwen die nu nog onvoldoende toegankelijk zijn. Ook kan er een begroting voor de LIA worden opgesteld en kan het thema toegankelijkheid expliciet worden belegd bij ambtenaren door het op te nemen in hun functieomschrijving. Dat is nu alleen nog voor het onderdeel digitale toegankelijkheid gebeurd, maar ook de toegankelijkheid van gemeentelijk vastgoed, van de buitenruimte, van zorg en welzijn in de gemeente kunnen bijvoorbeeld expliciet belegd worden.

AANBEVELING 2: CREËER OVERZICHT IN HET LOKALE TOEGANKELIJKHEIDSBELEID.

Omdat toegankelijkheid zo'n breed thema is, zijn er in elke gemeente tal van lokale beleidskaders die weliswaar niet in de eerste plaats over toegankelijkheid gaan, maar wel acties en doelen op dit gebied bevatten. Als daar een overzicht van wordt gemaakt, kan de gemeente inzien hoe doelen en acties uit verschillende kaders elkaar kunnen versterken, en/of waar nog lacunes in het beleid zijn. Dit helpt ook bij het opstellen van de nieuwe LIA.

AANBEVELING 3: MAAK EEN AANPAK VOOR DIGITALE TOEGANKELIJKHEID.

Een vastgesteld plan voor het verder verbeteren van de digitale toegankelijkheid structureert de gemeentelijke aanpak van dit voor inwoners belangrijke onderwerp. Dit plan bevat idealiter een tijdspad en een budget. Gebruikerservaringsonderzoek naar de toegankelijkheid van albrandswaard.nl zou een mooi onderdeel van zo'n plan zijn.

AANBEVELING 4: HOUD ZICHT OP FYSIEKE TOEGANKELIJKHEID.

De Albrandswaardse LIA heeft als een van haar doelen om de gemeentelijke voorschriften voor de openbare ruimte samen met ervaringdeskundigen te beoordelen. Het is een mooie stap om uitvoering te gaan geven aan dit doel. Een ander idee kan zijn om de dienstverleningslocatie(s) van de gemeente te schouwen aan de hand van een normenkader voor toegankelijkheid. Zeker als de uitkomsten worden verwerkt tot een gemeentelijk plan van aanpak met planning en bijbehorende begroting.

4 Bestuurlijke reactie

Geachte leden van de Rekenkamer Albrandswaard,

Inleiding

Op 19 januari 2026 ontvingen wij het conceptrapport over toegankelijkheidsbeleid en toegankelijke dienstverlening in Albrandswaard voor bestuurlijk wederhoor. U geeft het college hiermee de kans om te reageren op de voorlopige conclusies en aanbevelingen. Hieronder vindt u onze reactie

Reactie

De Rekenkamer doet vier aanbevelingen. Wij herkennen dit beeld. We nemen de aanbevelingen over als richting. We werken ze uit in een haalbare aanpak die past bij onze capaciteit en planning. Voor detailinformatie verwijzen wij naar het rapport.

Algemeen

Wij herkennen het beeld. We werken aan toegankelijkheid. Digitale toegankelijkheid is belegd en er lopen verbeteringen. Tegelijk is het beleid nog te weinig concreet. Er is geen integraal overzicht. Op fysieke toegankelijkheid wordt niet overal zichtbaar gestuurd. We nemen de aanbevelingen over als richting. We werken ze uit in een haalbare aanpak die past bij onze capaciteit en planning.

Een klein voorbehoud. Het college en of de gemeenteraad moet capaciteit en budget beschikbaar stellen om de vervolgacties ook echt te kunnen uitvoeren.

Reactie per aanbeveling en vervolgactie

Aanbeveling 1 Nieuwe LIA (Lokale Inclusie Agenda) ambitieuzer en completer maken

Wat zegt de Rekenkamer

De LIA loopt af in 2026. Dit is het moment om ambitieuzer te zijn, thema's vollediger te maken, meer concrete acties op te nemen en het onderwerp beter te beleggen en te begroten.

College reactie

We nemen dit over. We gebruiken 2026 voor herijking en maken de nieuwe LIA concreter. Met duidelijke doelen, wie wat doet en wanneer. We betrekken inwoners met een beperking en organisaties hier beter bij.

Vervolgactie

Start herijking LIA in 2026.

Nieuwe LIA bevat concrete acties, planning en rolverdeling.

We voegen monitoring toe, zodat de raad de voortgang kan volgen.

Aanbeveling 2 Overzicht maken in lokaal toegankelijkheidsbeleid

Wat zegt de Rekenkamer

Er is nu geen overzicht van toegankelijkheidsbeleid in andere kaders dan de LIA.

Daardoor is het lastig om samenhang en gaten te zien.

College reactie

Eens. We gaan dit overzicht maken. Dat helpt ook bij de nieuwe LIA.

Vervolgactie

We maken een overzicht van beleid en acties per domein.

We gebruiken dit overzicht om dubbelingen en gaten te zien.

We leggen verband met lopende plannen, zoals mobiliteit en wonen zorg welzijn.

Aanbeveling 3 Aanpak maken voor digitale toegankelijkheid

Wat zegt de Rekenkamer

Er is nog geen vastgesteld plan voor digitale toegankelijkheid met tijdpad en budget.

Ook wordt de gebruikerservaring niet onderzocht. Albrandswaard.nl heeft status B en wordt opnieuw getoetst in 2026.

College reactie

We nemen dit over. We werken toe naar een vastgestelde aanpak digitale toegankelijkheid. Met planning, prioriteiten, budget en afspraken met leveranciers in 2026. We houden vast aan de hertoetsing in april van dit jaar.

Vervolgactie

- Vaststellen aanpak digitale toegankelijkheid in 2026.
- Per kanaal en leverancier maken we een verbeterlijst en planning.
- We voegen minimaal één gebruikersonderzoek toe, gericht op inwoners met een beperking.
- We blijven sturen op het toegankelijk maken van pdf en formulieren en op statusverbetering.
- Vanaf 2026 structureel budget vaststellen voor digitale toegankelijkheid.

Aanbeveling 4 Zicht houden op fysieke toegankelijkheid

Wat zegt de Rekenkamer

De uitvoering van doelen uit de LIA over fysieke toegankelijkheid is nog niet gestart.

Het is niet duidelijk welke concrete acties we verder doen. De Rekenkamer adviseert schouwen op basis van een normenkader en een plan met planning en begroting.

College reactie

We herkennen dit punt. Fysieke toegankelijkheid zit nu verspreid in projecten. Dat maakt het minder zichtbaar. We gaan beter zicht organiseren, passend bij de beschikbare capaciteit.

Vervolgactie

Verkennen van een praktische schouw van dienstverleningslocaties.

Kiezen van een passend normenkader om op te toetsen.

Resultaat verwerken in een kort plan met maatregelen en globale kosten.

Koppelen aan lopende trajecten, zoals bushaltes en loopbeleid.

Tot slot

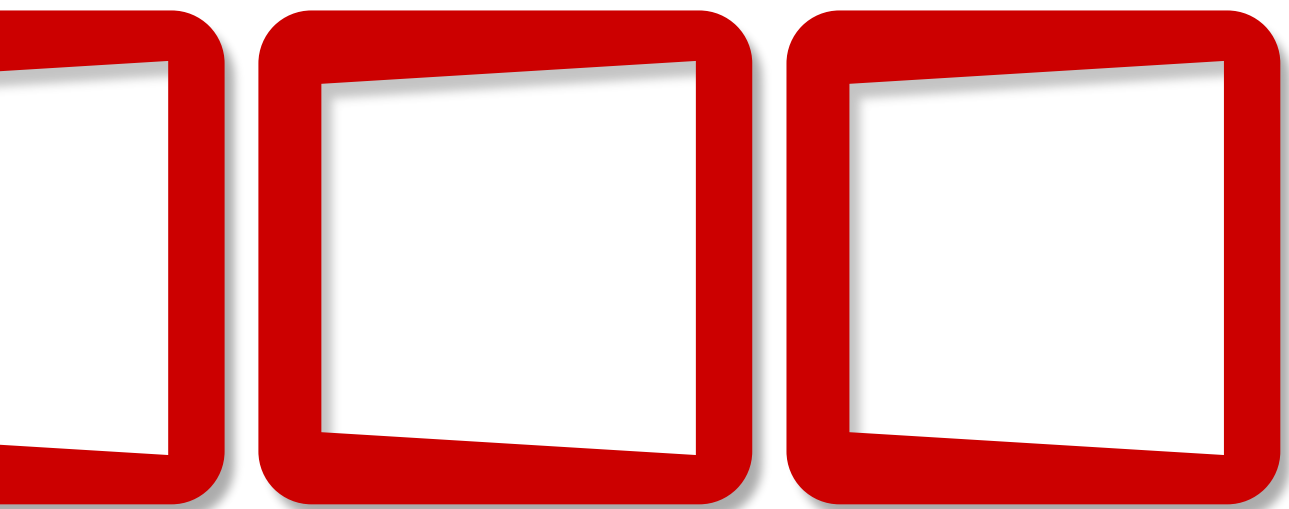
Wij gaan ervan uit dat u onze reactie verwerkt in de definitieve versie van het rapport.

Als u vragen heeft, dan horen wij dat graag.

5 Nawoord

De rekenkamer bedankt het college voor de bestuurlijke reactie die wij op 10 februari 2026 hebben ontvangen. Het college schrijft dat zij alle conclusies onderschrijft en de aanbevelingen overneemt. Het is positief dat het college dit rekenkamerrapport als kans aangrijpt om de het toegankelijkheidsbeleid ambitieuzer en concreter te maken aan en de aanbevelingen van de rekenkamer hierin te verwerken. Wij hopen dat de gemeenteraad hiervoor ook de benodigde capaciteit en budget toekent.

nota van bevindingen

1 Albrandswaard heeft beleid over toegankelijkheid

1-1 inleiding

In navolging van het VN-verdrag vraagt het rijk aan gemeenten om te werken aan meer toegankelijkheid. Zo draagt de ‘Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte’ (Wgbh/cz) hen sinds 2016 op om geleidelijk te zorgen dat al hun diensten en producten "algemeen toegankelijk" worden. En het Besluit toegankelijkheid geeft aan dat overheden (waaronder gemeente) plannen moeten maken voor de geleidelijke verwezenlijking van algemene toegankelijkheid.⁸ Dit zijn vrij open geformuleerde normen, maar ze geven wel aan dat gemeenten hier zich voor dienen in te spannen. Dit hoofdstuk gaat over deze inspanningen wat betreft het geschreven beleid van de gemeente Albrandswaard. De rekenkamer kijkt of de gemeente de verplichte beleidsagenda heeft op het gebied van toegankelijkheid en mogelijk nog ander beleid en of er misschien voorbeelden van Rotterdams beleid zijn die de gemeente zouden kunnen inspireren. Ook kijkt de rekenkamer of de taak om toegankelijkheid te versterken bij specifieke ambtenaren is belegd.

1-2 De gemeente Albrandswaard heeft een beleidskader over toegankelijkheid

Gemeenten moeten periodiek een beleidsplan maken over toegankelijkheid. De inhoud hiervan mogen gemeenten zelf bepalen. Bij de ratificatie van het VN-verdrag in 2016 nam de Tweede Kamer namelijk het Amendement Van der Staaij en Bergkamp aan. Daarin staat dat gemeenten in hun periodiek vast te stellen plannen voor de uitvoering van de Wmo 2015, Jeugdwet en Participatiewet ook moeten beschrijven hoe zij werken aan de implementatie van het VN-verdrag. En in de toelichting op het amendement staat: “Het is de bedoeling (...) dat gemeenten één integraal plan ontwikkelen voor het hele sociale domein. Concreet kan dit worden uitgewerkt in een Lokale Inclusie Agenda”, afgekort een LIA.⁹ De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en Ieder(IN) – koepelorganisatie van mensen met een beperking – hebben handreikingen gemaakt voor gemeenten om tot een Lokale Inclusie Agenda te komen. Volgens de VNG-handreiking heeft een inclusieve samenleving betrekking op “onderwijs & ontwikkeling, thuis, werk & inkomen, vrije tijd, vervoer en welzijn, gezondheid & ondersteuning.”¹⁰ In de handreiking van Ieder(IN) staat: “Gemeenten moeten duidelijk omschrijven welke verbeteringen en doelen ze gaan realiseren, en daarbij ook aangeven binnen welke termijn dat gaat gebeuren. In het plan moeten de

⁸ VNG, ‘handreiking Lokale Inclusie Agenda’, maart 2019; Besluit algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte, 2017, artikel 3.

⁹ K. Van der Staaij en V. Bergkamp, “Nader gewijzigd amendement van de leden Van der Staaij en Bergkamp ter vervanging van dat gedrukt onder nr. 19,” Tweede Kamer, 33990-35 (januari 2016).

¹⁰ VNG, *Handreiking Lokale Inclusie Agenda*, (Den Haag, 2019), 3 & 17.

onderwerpen onderwijs, werk, inkomen, vervoer, wonen en leven een plek krijgen.”¹¹
Dit zijn onderwerpen die ook in het VN-verdrag aan de orde komen.

De gemeente Albrandswaard heeft een Lokale Inclusie Agenda (LIA)¹². Deze is door de raad vastgesteld op 27 juni 2023. De huidige LIA is de eerste van Albrandswaard, hoewel de verplichting om een LIA op te stellen al sinds 2018 bestaat. In het document komen de thema’s “bewustwording”, “interne en externe communicatie” “sociale toegankelijkheid” en “fysieke toegankelijkheid” aan bod.¹³ Dat zijn andere thema’s dan de lijst die de VNG aanraadt om in een LIA te behandelen. De VNG raadt aan de volgende thema’s te gebruiken: “onderwijs & ontwikkeling, thuis, werk & inkomen, vrije tijd, vervoer en welzijn, gezondheid & ondersteuning.”¹⁴ De VNG-thema’s zijn ook onderwerpen die in het VN-verdrag aan de orde komen.

Volgens het amendement moeten de gemeentelijke plannen over toegankelijkheid periodiek zijn. Het zou dus voor de gemeente Albrandswaard logisch zijn om de LIA elke zoveel jaar te herijken of te vernieuwen. In de LIA staat: “De Albrandswaardse inclusie-agenda is een actieprogramma met een begin en een eind (...) Na 2026 bepalen we samen met de gemeenteraad wat nog meer nodig is en hoe we dat vormgeven.” De looptijd voor het document is dus waarschijnlijk 2023-2026.¹⁵ De LIA bevat geen begroting.

1-2-1 De LIA van Albrandswaard bevat weinig concrete toegankelijkheidsacties

Hoewel de LIA een “actieprogramma met een begin en een eind” wil zijn, bevat deze veel algemeen gestelde doelen in plaats van concrete acties. De gemeente geeft daarover naar de rekenkamer aan dat de LIA bewust globaal geformuleerd is als kaderdocument; concrete acties zijn ondergebracht in sectorale plannen.¹⁶ De naar het oordeel van de rekenkamer enigszins concreet geformuleerde acties in de LIA zijn:

- 1 “Alle dienstverlening binnen de gemeente die digitaal uitgevoerd mag worden, bieden we digitaal aan.”¹⁷
- 2 “Jaarlijks aandacht geven aan inclusie in de week van de toegankelijkheid”¹⁸
- 3 “Alle websites waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, worden driejaarlijks getoetst.”¹⁹
- 4 “We streven ernaar dat alle websites in 2026 een A-status hebben voor toegankelijkheid.”²⁰
- 5 “Het doel is om het aantal toegankelijke openbare toiletten te vergroten.”²¹
- 6 “De voorschriften die worden gehanteerd bij projecten in de openbare ruimten worden samen met ervaringsdeskundigen beoordeeld.”²²

¹¹ Ieder(IN), *Vraag en antwoord - VN-verdrag lokaal*, (Utrecht, 2017), 5.

¹² Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023.

¹³ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 5.

¹⁴ VNG, *handreiking Lokale Inclusie Agenda*, maart 2019, 17.

¹⁵ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 8.

¹⁶ bron: ambtelijk wederhoor

¹⁷ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 10.

¹⁸ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 11.

¹⁹ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 12.

²⁰ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 12.

²¹ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 13.

²² Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 13.

- 7 “Het aanvraagformulier voor een evenementenvergunning wordt zo aangepast dat de organisatie vooraf al dient aan te geven wat zij doen aan de fysieke toegankelijkheid van hun evenement.”²³
- 8 “We zorgen ervoor dat het overzicht van Uniek Sporten [inventarisatie sportmogelijkheden voor mensen met een beperking] actueel blijft.”²⁴

De mate waarin deze LIA-doelen inmiddels uitvoering hebben gekregen, komt in de rest van dit hoofdstuk aan de orde.

SMART-geformuleerde acties om de toegankelijkheid in de gemeente verder te bevorderen ontbreken geheel. Bij alle doelen blijft namelijk onvermeld in welke tijd het moet gebeuren.

Er is wel een voornemen tot monitoring van de resultaten opgenomen in de LIA, maar niet wanneer dit dan zou moeten gebeuren.²⁵ Er heeft nog geen monitoring van de voortgang van de LIA plaatsgevonden.²⁶

Inspiratie uit Rotterdam: tientallen concrete acties in de LIA

De Rotterdamse LIA is een stuk concreter dan die van Albrandswaard. Deze LIA heet de Lokale Agenda Toegankelijkheid Rotterdam en verscheen in 2020.²⁷ Naast een beschrijving van wat er al gebeurt in de gemeente Rotterdam, stonden er 61 nieuwe acties in, waarvan de helft SMART-geformuleerd. Bijna alle acties waren voorzien van een deadline.²⁸ Na het verlopen van de meeste deadlines, in 2024, werd de LAT herijkt en van een lijst nieuwe voorgenomen acties voorzien.²⁹ Vooraf voor de SMART-geformuleerde acties uit de LAT was op basis van de jaarlijkse voortgangsrapportages door de Rotterdamse raad goed te volgen welke resultaten geboekt worden.

1-2-2 De LIA van Albrandswaard zet nauwelijks in op het maken van concreet verschil voor de doelgroep

De LIA van Albrandswaard bevat in het geheel geen duidelijk omschreven acties gericht op het creëren van openbaar toegankelijke, niet-tijdelijke regelingen of voorzieningen door de gemeente. Er is op dit gebied alleen een doel om meer openbare toiletten toegankelijk te maken.³⁰ Er zijn in de LIA geen concreet geformuleerde acties voor bijvoorbeeld toegankelijke speeltuinen, rolstoelvriendelijke openbare ruimte of subsidieregelingen voor toegankelijk sporten, om wat voorbeelden te noemen. Structureel verschil voor inwoners maakt de gemeente in de ogen van de rekenkamer

²³ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 16.

²⁴ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 16.

²⁵ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 8.

²⁶ Ambtenaar Albrandswaard, e-mail.

²⁷ Gemeente Rotterdam, *Lokale Agenda Toegankelijkheid*, augustus 2020

²⁸ Deze deadlines lagen voor de meeste doelen in 2022, een enkele keer was de deadline 2030.

²⁹ College B&W Rotterdam, “Voortgangsrapportage Lokale Agenda Toegankelijkheid over 2022 en herijking Lokale Agenda Toegankelijkheid 2023-2024,” M2305-429 – 23bo005799 (20 juni 2023).

³⁰ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 13.

vooral als ze openbaar toegankelijke, niet-tijdelijke regelingen en voorzieningen creëert of ondersteunt. De gemeente geeft aan dat ze via reguliere investeringsprogramma's werkt aan fysieke toegankelijkheid (bushaltes, speelplekken, openbare ruimte), ook zonder dat dit apart als actie in de LIA staat.³¹

1-2-3 In Albrandswaard is alleen digitale toegankelijkheid specifiek bij een ambtenaar belegd

Er is sinds de ontmanteling van de BAR-organisatie in januari 2024 nog maar een Albrandswaardse ambtenaar die inclusie of toegankelijkheid in zijn of haar functieomschrijving heeft staan. Het betreft een adviseur dienstverlening van de gemeente, die ook webredacteur is.³² Deze heeft wel een specifieke taak voor toegankelijkheid, maar dit betreft alleen het digitale deel van toegankelijkheid. Vele andere ambtenaren houden zich uiteraard in de praktijk wel bezig met toegankelijkheidsverbeteringen in de gemeente, zoals ambtenaren die zich bezighouden met vastgoed, de WMO of de buitenruimte. In de praktijk werken ook ambtenaren van communicatie mee aan digitale toegankelijkheid.

Rotterdam heeft een speciaal ambtelijk programmateam dat de LIA voorbereidt, de voortgang van de LIA-acties monitort en de LIA-herijking voorbereidt. Dit team heet "Rotterdam Onbeperkt" en houdt zich exclusief bezig met toegankelijkheid. Het bestaat uit zo'n 18 ambtenaren afkomstig uit de verschillende afdelingen ('clusters') van de gemeente. De meeste leden werken slechts een deel van hun aanstelling als programmateamlid en enkele leden werken voltijds aan toegankelijkheid.

1-2-4 Albrandswaard organiseert op dit moment geen bewustwordingsactiviteiten

De gemeente Albrandswaard geeft in haar LIA aan dat ze bewustwordingsacties "een prioriteit" vindt. Zulke activiteiten zijn bedoeld om inwoners bewust te maken van het belang van toegankelijkheid. De LIA maakt niet concreet wat de gemeente op dit gebied beoogt te gaan doen, alleen dat zij jaarlijks een activiteit wil organiseren in de week van de toegankelijkheid "om bewustwording over inclusie te promoten".³³ De gemeente geeft desgevraagd naar de rekenkamer aan dat de gemeente dergelijke activiteiten vroeger met Stichting Welzijn Albrandswaard ondernam, maar nu niet meer. Er waren in 2025 in de week van de toegankelijkheid geen activiteiten.³⁴

1-2-5 Albrandswaard betreft de doelgroep in enige mate bij het opstellen van de LIA

In Albrandswaard bestaat de betrokkenheid van de doelgroep bij het opstellen van de LIA alleen uit een advies van de Maatschappelijke Adviesraad Albrandswaard (MAA). In de toelichting van het amendement over toegankelijkheid staat dat mensen met een beperking (en hun vertegenwoordigende organisaties) moeten worden betrokken

³¹ bronbron: ambtelijk wederhoor

³² Ambtenaar Albrandswaard, interview; Ambtenaar Albrandswaard, e-mail.

³³ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 16.

³⁴ Ambtenaar Albrandswaard, e-mail. De gemeente geeft in ambtelijk wederhoor aan dat zij "deelneemt aan de Week van de Toegankelijkheid en kleinschalige bewustwordingsactiviteiten met partners ondersteunt". De rekenkamer heeft de gemeente gevraagd concrete voorbeelden te geven maar deze niet ontvangen

bij het opstellen van het beleid. In Albrandswaard is de MAA betrokken.³⁵ De gemeente geeft aan dat de MAA een vertegenwoordigende organisatie is, ook voor mensen met een beperking.³⁶ Het is de betrokken ambtenaren niet bekend hoe het participatieproces naar de LIA precies verliep.³⁷ In ieder geval heeft de MAA een advies gegeven over de toen nog vast te stellen LIA.³⁸

In Rotterdam heeft de gemeente de doelgroep meer uitgebreid betrokken bij het proces naar het opstellen van de LIA. Ze heeft niet alleen de adviesraad (Brede Raad 010) betrokken maar ook gesprekken met belangenbehartigers gevoerd en ervaringsdeskundigen via Stichting MEE Rotterdam Rijnmond. Dit is een stichting die mensen met een beperking ondersteunt en als kennispartner voor onder andere overheden optreedt.³⁹ Daarnaast heeft de gemeente sinds 2024 een ervaringsdeskundige ambtenaar als “toegankelijkheidsambassadeur” aangesteld. Deze ambtenaar moet binnen de gemeente en bij het gemeentebestuur lobbyen voor het thema en in de stad zoveel mogelijk partijen bij het onderwerp laten aansluiten.⁴⁰ Deze ambtenaar maakt ook deel uit van Rotterdam Onbeperkt en werkte daardoor onder andere mee de herijking van de LIA.

1-3 Albrandswaard heeft beleid over toegankelijkheid naast de LIA

De rekenkamer heeft de gemeente gevraagd welke beleidskaders naast de LIA beleid over toegankelijkheid bevatten. Dit leverde drie beleidskaders op.

Het Speelbeleidsplan

De gemeente Albrandswaard geeft aan dat ze in het nog vast te stellen “speelbeleidsplan” aandacht gaat besteden aan inclusieve speelplekken. Ze is voornemens om de 100-70-50 regel van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) te hanteren op vooral “de grote speelplekken” in de gemeente. “Op deze grote speelplekken is iedereen 100% welkom, is 70% van de ruimte toegankelijk en is 50% van de voorzieningen speelbaar voor ieder kind”.⁴¹ De gemeente wil dit concreet maken door te werken met inspiratiebladen Inclusie en volgens de nota van de VNG ‘Aan de slag met samenspelen’.⁴² De Inspiratiebladen bevatten een checklist met aandachtspunten voor de inrichting en gebruik van de plek. Dit is een tool om te zorgen dat bij het maken van een ontwerp niets wordt vergeten.

De gemeente wil “één à twee keer per jaar een grotere speel- of sportplek verbeteren door nieuwe toestellen, inclusiemaatregelen en vergroening.

³⁵ Op grond van de Participatiewet en de WMO moeten inwoners de mogelijkheid hebben om advies te leveren op door hun gemeente opgestelde voorgestelde beleidsdocumenten. In Albrandswaard vervult de MA deze wettelijke vereiste.

³⁶ bron: ambtelijk wederhoor.

³⁷ Ambtenaar Albrandswaard, e-mail.

³⁸ MAA, *Advies Lokale Inclusie Agenda Albrandswaard*, 5 juni 2023.

³⁹ Gemeente Rotterdam, *Lokale Agenda Toegankelijkheid*, augustus 2020, 11.

⁴⁰ College B&W Rotterdam, “Voortgangsrapportage Lokale Agenda Toegankelijkheid over 2022 en herijking Lokale Agenda Toegankelijkheid 2023-2024,” M2305-429 – 23bo005799 (20 juni 2023), 1.

⁴¹ e-mail ambtenaar,

⁴² VNG, ‘Aan de slag met samenspelen’, 2019, geraadpleegd op 15 januari via <https://vng.nl/publicaties/inspiratiebundel-aan-de-slag-met-samen-spelen>

Ook op kleine speelplekken wil de gemeente kijken naar inclusieve inrichting, bijvoorbeeld door maatwerk te leveren indien in de nabije omgeving van een kleine plek een kind met een beperking woonachtig is.”⁴³

Het Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2023

Albrandswaard heeft in 2025 het “Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2030” vastgesteld. Dit plan is gericht op het “verwezenlijken van de ambities zoals omschreven in de mobiliteitsvisie”.⁴⁴ In het programma staan twee ambities over toegankelijkheid.

- 1 De gemeente wil de bushaltes toegankelijker maken voor alle inwoners, waaronder mensen met een beperking, door middel van “verhoogde perronbanden, geleidelijnen en de juiste markering”.⁴⁵ Deze aanpassingen “worden uitgevoerd in samenwerking met belangengroepen voor mensen met een beperking” in de periode 2026-2028.⁴⁶ Er is voor deze ambitie een budget van 150.000 euro beschikbaar.⁴⁷
- 2 De gemeente wil “loopbeleid” ontwikkelen. Aandachtpunten binnen het loopbeleid zijn “verbeteringen aan trottoirs, oversteekplaatsen en bewegwijzering voor voetgangers”.⁴⁸ Ook bij deze ambitie worden belangengroepen, samen met bewoners en bedrijven betrokken. Er is een budget van 25.000 euro voor de periode 2025-2026.⁴⁹ Bewoners zullen via een digitaal participatietraject kunnen aangeven waar ze knelpunten, zoals ontbrekende zebrapaden of afritjes, ervaren.⁵⁰ Dat laatste kan relevant zijn voor mensen met een beperking die in een rolstoel of scootmobiel zitten. Deze inventarisatie van knelpunten is “de eerste stap” in de ontwikkeling van het loopbeleid.⁵¹

Lang en gelukkig leven en wonen in Albrandswaard, Wonen Welzijn Zorg visie gemeente Albrandswaard 2024-2030

De raad heeft in 2024 de Wonen Welzijn Zorg visie 2024-2030 vastgesteld.⁵² In de visie staan drie concrete woondoelen over toegankelijkheid. Zo wil de gemeente dat er in de periode tot 2030 175 geschikte woningen voor ouderen of mensen met een beperking worden toegevoegd. Ze wil dit doen door nieuwbouw aanpassingen aan bestaande woningen.⁵³ In deze “nultreden” woningen zijn alle “primaire voorzieningen” gelijkvloers of zonder traplopen bereikbaar. De gemeente heeft ook doelen voor het aantal woningen waarin mensen thuis intensieve zorg kunnen ontvangen (VPT

⁴³ bron: ambtelijk wederhoor

⁴⁴ Gemeente Albrandswaard, *Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2030*, 13 augustus 2025, 1.

⁴⁵ Gemeente Albrandswaard, *Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2030*, 13 augustus 2025, 2.

⁴⁶ Gemeente Albrandswaard, *Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2030*, 13 augustus 2025, 2.

⁴⁷ Gemeente Albrandswaard, *Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2030*, 13 augustus 2025, 2.

⁴⁸ Gemeente Albrandswaard, *Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2030*, 13 augustus 2025, 4.

⁴⁹ Gemeente Albrandswaard, *Uitvoeringsprogramma mobiliteit 2025-2030*, 13 augustus 2025, 4.

⁵⁰ e-mail ambtenaar,

⁵¹ e-mail ambtenaar,

⁵² Gemeente Albrandswaard, *Lang en gelukkig leven en wonen in Albrandswaard - Wonen Welzijn Zorg visie gemeente Albrandswaard 2024-2030*, 2024.

⁵³ Gemeente Albrandswaard, *Lang en gelukkig leven en wonen in Albrandswaard Wonen Welzijn Zorg visie gemeente Albrandswaard 2024-2030*, 2024, p. 23.

woningen) en woningen voor mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking. Van beide typen zou ze er in 2030 graag 60 meer hebben.⁵⁴

Inspiratie uit Rotterdam: beleid voor toegankelijk sporten

De gemeente Rotterdam heeft drie plannen die over toegankelijkheid gaan (of er over zouden moeten gaan, die voor Albrandswaard mogelijk ook interessant zijn om op te stellen.

- Het plan 'Rotterdam Sport Onbeperkt' stelt concrete doelen voor toegankelijker sporten. Het werd in augustus 2023 ter informatie aan de raad toegestuurd. Het plan heeft als doel "het sporten in Rotterdam nog toegankelijker te maken voor mensen met een beperking" en bevat een groot aantal maatregelen om dat te bereiken.⁵⁵ Het plan heeft vijf doelen.
- informatie over sporten en bewegen goed vindbaar voor mensen met een beperking;
- betere fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties;
- betere sociale toegankelijkheid, dus een veilige, gastvrije en deskundige sportomgeving;
- betere praktische toegankelijkheid (betaalbaarheid, vervoer, sporthulpmiddelen, etc.);
- hulp bij het kiezen van activiteiten.

Bij elk doel staan meerdere SMART-geformuleerde acties. Een actie bij is bijvoorbeeld het in 2023 laten schouwen van 27 sportaccommodaties volgens de normen van een bepaald toegankelijkheidskeurmerk,⁵⁶ waarna een plan van aanpak wordt opgesteld met een begroting om de benodigde aanpassingen te realiseren. Door dergelijke acties uit te voeren kan de gemeente een concreet verschil maken voor mensen met een beperking die (meer) willen sporten. De rekenkamer ziet wel aandachtspunten bij het plan. Het is nog niet formeel vastgesteld en heeft geen eigen budget.

In Albrandswaard is geen plan over toegankelijk sporten. Er zijn wel twee LIA-doelstellingen over sport. De eerste is dat organisatoren van evenement, waaronder sportevenementen, in hun vergunningsaanvraag moeten aangeven wat zij doen aan fysieke toegankelijkheid. Deze vereiste is echter tot nu toe nog niet formeel geregeld, zo geeft de gemeente desgevraagd aan.⁵⁷ De tweede luidt "we zorgen ervoor dat het overzicht van Uniek Sporten [inventarisatie sportmogelijkheden voor mensen met een beperking] actueel blijft."⁵⁸

⁵⁴ Gemeente Albrandswaard, *Lang en gelukkig leven en wonen in Albrandswaard Wonen Welzijn Zorg visie gemeente Albrandswaard 2024-2030*, 2024, p. 23.

⁵⁵ Gemeente Rotterdam, *Plan van Aanpak 'Rotterdam Sport Onbeperkt. Versie .007 Aangepast nav commissievergadering d.d. 30-08-2023*, 27 september 2023, 6-14.

⁵⁶ Dit keurmerk heet de Integrale Toegankelijkheid Standaard. Zie paragraaf 3-3-5 voor meer informatie over toegankelijkheidsnormenkaders.

⁵⁷ e-mail ambtenaar,

⁵⁸ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 16.

Via de gemeentelijke website wordt de site <https://www.unieksporten.nl/zuid-holland/albrandswaard> ontsloten. Daar is te zien dat er lokaal mogelijkheden zijn bij een yogaclub, bij de korfbalvereniging en in zwembad van Albrandswaard.⁵⁹

Inspiratie uit Rotterdam: plannen voor het beter ondersteunen van mensen met een LVB en voor Samenleven

De gemeente Rotterdam heeft twee plannen die over toegankelijkheid gaan en voor Albrandswaard mogelijk ook interessant zijn om op te stellen.

- Rotterdam heeft sinds 2020 concernbrede plannen voor het beter ondersteunen van mensen met een Licht Verstandelijke Beperking (LVB). Het eerste plan heette 'Kijk op LVB'.⁶⁰ In 2023 werd het opgevoegd door het plan 'Zicht op mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) 2023-2025'.⁶¹ De plannen hebben tot doel om de gemeentelijke werkprocessen aan te passen aan de capaciteiten van mensen met een LVB. Daarvoor is het ook nodig dat ambtenaren mensen met een LVB beter gaan herkennen. Het plan heeft acht concernbrede actiepunten, waaronder bijvoorbeeld het benoemen van Ambassadeurs LVB binnen de organisatie en het schrijven op B1 niveau. Bij het plan zijn 21 deelafdelingen van de gemeente aangesloten, elk met hun eigen SMART-formuleerde acties die in jaarplannen zijn vervat. Het plan heeft geen uitvoeringsbudget. Ook ontvangt de raad geen voortgangsrapporten over de LVB-plannen. Dat maakt het voor de raad moeilijk om de resultaten te volgen. Er zijn wel resultaten. Een succes van de plannen is dat in de periode 2021 - 2023 532 ambtenaren werkend in de eerstelijns dienstverlening, een uitgebreide LVB-ervaringstraining hebben gevolgd.
- Het Rotterdamse Actieplan Samenleven heeft een subsidieregeling voor bewustwordingsactiviteiten. Het Rotterdamse "Actieplan Samenleven in één stad", uit 2023, gaat over de gelijke behandeling van alle Rotterdammers conform artikel 1 van de Grondwet.⁶² Het plan richt zich op bestrijding van discriminatie naar "kleur en afkomst, leeftijd, religie, sociaaleconomische positie, politieke voorkeur, geslacht, gender, seksualiteit, beperkingen, chronische ziekten, sociale status, verblijfsstatus en alle unieke combinaties van deze kenmerken."⁶³ Het plan kondigt een nieuwe subsidie aan voor activiteiten gericht op bewustwording over (on)gelijke behandeling. Ook initiatieven voor meer bewustwording over de behandeling van mensen met een beperking, kunnen een aanvraag doen.⁶⁴

⁵⁹ Uniek Sporten, "Sporten en bewegen met een beperking in de gemeente Albrandswaard", geraadpleegd op 20 november 2025, <https://www.unieksporten.nl/zuid-holland/albrandswaard>.

⁶⁰ Gemeente Rotterdam, *Kijk op LVB*, juni 2020.

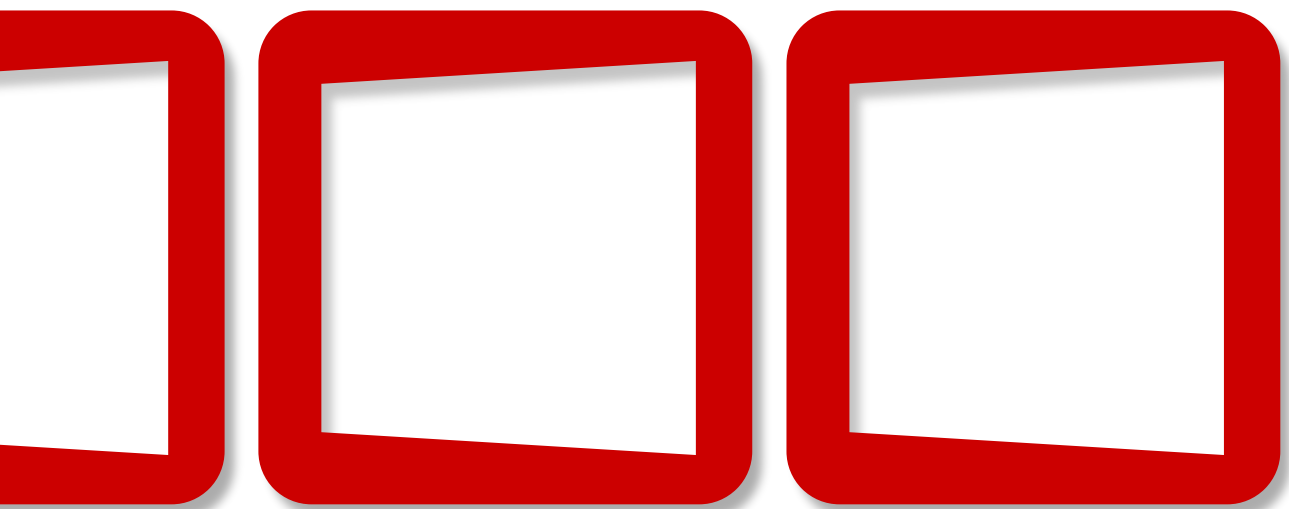
⁶¹ Wethouder Zorg, Ouderen, Jeugdzorg, "Plan Zicht op LVB," Commissie Zorg, Welzijn, Cultuur en Sport, (wethoudersbrief, M2306-3659 – 34bo007130, 7 september 2023); Gemeente Rotterdam, *Zicht op mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB)*, september 2023.

⁶² Gemeente Rotterdam, *Actieplan: Samenleven in één stad*, september 2023; Grondwet: Nederlandse grondwet, Artikel 1.

⁶³ Gemeente Rotterdam, *Actieplan: Samenleven in één stad*, september 2023, 9.

⁶⁴ Gemeente Rotterdam, *Actieplan Samenleven in één stad*, september 2023, 31.

2 De gemeente Albrandswaard werkt aan toegankelijke dienstverlening

2-1 inleiding

In dit hoofdstuk beoordeelt de Rekenkamer hoe de gemeente haar dienstverlening vormgeeft in beleid en uitvoering. Het gaat daarbij met name om de Informatietoegankelijkheid van de dienstverlening. Deze komt aan de orde in paragraaf 2-2. Paragraaf 2-3 gaat over de moeite die de gemeente, volgens haar beleid en in de praktijk, doet om de fysieke toegankelijkheid van het gemeentelijk vastgoed, waaronder de dienstverleningslocaties, te vergroten. Ter inspiratie staan voorbeelden van Rotterdams beleid of uit de Rotterdamse uitvoeringspraktijk vermeld.

2-2 De Albrandswaardse LIA stelt enkele doelen over toegankelijke dienstverlening

Gevraagd naar toegankelijkheidsbeleid op het gebied van dienstverlening, gaf de gemeente aan dat dat er waarschijnlijk niet is.⁶⁵ Wel heeft de gemeente in haar LIA drie concrete doelen over dienstverlening, zoals in paragraaf 1-2-1 aan de orde kwam. Het gaat om

- 1 “Alle dienstverlening binnen de gemeente die digitaal uitgevoerd mag worden, bieden we digitaal aan.”⁶⁶
- 2 “We streven ernaar dat alle websites in 2026 een A-status hebben voor toegankelijkheid.”⁶⁷
- 3 “Alle websites waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, worden driejaarlijks getoetst.”⁶⁸

De gemeente geeft naar de rekenkamer aan dat zij vooral met doelen 2 en 3 actief aan de slag is. Daarbij geldt dat voor digitale toegankelijkheid geen eigen budget is vrijgemaakt op de gemeentebegroting van 2025. In de begroting van 2026 wordt hier wel budget voor opgenomen.⁶⁹ Naast de doelen uit de LIA werkt Albrandswaard ook aan begrijpelijke taal bij digitale diensten.⁷⁰

Inspiratie uit Rotterdam: multichannel als doel en hulplijnen aanbieden

Het Rotterdamse beleidsplan dienstverlening bevat doelen over toegankelijkheid. In het plan stelt de gemeente zich ten doel dat in 2026 Rotterdammers “alle 423

⁶⁵ interview ambtenaar.

⁶⁶ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda* 27 juni 2023, 10

⁶⁷ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda* 27 juni 2023, 12

⁶⁸ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda* 27 juni 2023, 12

⁶⁹ interview ambtenaar.

⁷⁰ bron: ambtelijk wederhoor

producten en diensten van de gemeente via de verschillende contactkanalen kunnen aanvragen. Deze contactkanalen zijn o.a.: website, portalen, sociale media, live chat, chatbot, digitale balie, fysieke balies, telefonie, post, wijkhubs, app en participatie platforms.”⁷¹ Ook heeft de gemeente hulplijnen ingericht wanneer het mensen niet lukt om dienstverlening zelf online te gebruiken. Ze kunnen dan ondersteuning krijgen via het telefoonnummer 14010, aan de balies van de publiekslocaties en aan huis, via de zogeheten ‘vliegende brigade’. Meer keuze uit verschillende kanalen en vormen van ondersteuning bij dienstverlening betekent meer mogelijkheden om (ook) met een beperking deel te nemen.

2-2-1 Het Bdto

Gemeenten hebben een verplichting wat betreft het technisch toegankelijk maken van hun websites voor mensen met een beperking. Die verplichtingen staan in het Besluit Digitale Toegankelijkheid Overheden (Bdto) uit 2019. Ze moeten hun apps en websites laten toetsen aan zogeheten WCAG-normen (zie kader). Op basis van de uitkomsten moeten ze toegankelijkheidsverklaringen publiceren, waarin minstens een status A, B of C staat. Bij status A is er een rapport van maximaal 3 jaar oud waarin staat dat aan alle wcag-normen is voldaan. Bij status B is volgens het rapport nog niet aan alle normen voldaan. Bij status C is er nog geen rapport of is het rapport te oud, maar staat een (nieuw) onderzoek wel binnen zes maanden gepland.

Het Bdto is in fasen ingegaan vanaf september 2019. Sinds 23 september 2020 geldt het besluit voor alle websites van overheden en sinds 23 juni 2021 voor alle mobiele applicaties van overheden. Het besluit is in 2023 onderdeel geworden van de Wet digitale overheid.⁷² Volgens het Bdto zijn overheden niet verplicht om betere toegankelijkheid te realiseren als dit te zwaar weegt ten opzichte van andere belangen.

De WCAG-normen

De Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) zijn 50 normen, ontwikkeld door het World Wide Web Consortium. Ze gaan over vier kernprincipes:

- **Waarneembaar:** Informatie en gebruikersinterfacecomponenten⁷³ moeten worden weergegeven op een manier die waargenomen kan worden door zoveel mogelijk gebruikers. Dat kan bijvoorbeeld gaan over aanpasbare lettergroottes en contrast op webpagina's, over ondertiteling voor video's of over tekst die aangeeft wat er op plaatjes staat.
- **Bedienbaar:** De gebruikersinterface en navigatie moeten bedienbaar zijn door alle gebruikers, inclusief degenen die bijvoorbeeld alleen een toetsenbord gebruiken. Normen op dit gebied gaan bijvoorbeeld over voldoende tijd geven voor het voltooien van taken en het vermijden van inhoud die kan leiden tot epileptische aanvallen.
- **Begrijpelijk:** de gebruikersinterface en de informatie die erop staat, moeten begrijpelijk zijn. Dit betekent dat navigatiemogelijkheden duidelijk moeten zijn en dat interacties voorspelbaar moeten zijn ('als ik hierop klik, zal er wel dit gebeuren').

⁷¹ Gemeente Rotterdam, *De Rotterdamse Dienstverlening*, ongedateerd, 5.

⁷² Wet digitale overheid, BWBR0048156, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0048156/2023-07-01>.

⁷³ Een interface is een koppelvlak waarmee - in het geval van een gebruikersinterface - mens en computer met elkaar communiceren, bijvoorbeeld een websitepagina, aanmeldzuil, telefoonmenu et cetera.

- Robuust: Mensen moeten de website of applicatie kunnen (blijven) gebruiken, ook als technologieën zich ontwikkelen. Dit betekent onder andere het gebruik van gestandaardiseerde code, het vermijden van verouderde technologieën en het testen van compatibiliteit met verschillende browsers en hulptechnologieën.

2-2-2 Albrandswaard.nl voldoet aan het Bdto maar is niet geheel technisch toegankelijk

Volgens het dashboard Digitoegankelijk van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de website albrandswaard.nl status B.⁷⁴ De website voldoet met andere woorden aan het Bdto maar is niet geheel technisch toegankelijk, zo blijkt op basis van rapporten uit begin 2023.⁷⁵ De gemeente werkt samen met een externe leverancier aan verschillende van de negen WCAG-normen die nog niet gehaald werden, zo geeft zij naar de rekenkamer aan. Zo heeft de gemeente nu de regel dat er geen niet-toegankelijke pdf's meer op de site komen en veel formulieren die eerst een pdf waren zijn nu in html. De gemeente heeft als streven om in 2026 alleen PDF's en online formulieren aan te bieden die digitaal toegankelijk zijn gemaakt. Video's zijn van ondertiteling voorzien. De gemeente is met andere woorden in ontwikkeling. Waar mensen door ontoegankelijkheid niet verder komen, biedt de gemeente op de website aan dat ze ook kunnen bellen of mailen. De gemeente geeft aan dat zij voor sommige toegankelijkheidsaspecten afhankelijk is van een externe leverancier.⁷⁶ In april 2026 wordt Albrandswaard.nl opnieuw getoetst aan de WCAG-normen, zo is de planning.⁷⁷

2-2-3 Alle andere Albrandswaardse sites en apps voldoen aan het Bdto

Twee van de tien overige websites en apps waar Albrandswaard verantwoordelijk voor is, hebben een status A. Zes hebben status B, en twee hebben status C. Dit blijkt uit het dashboard digitoegankelijk.nl. De gemeente voldoet nu dus voor al haar sites en apps aan het Bdto, aangezien dit besluit slechts vereist dat gemeenten geen websites of apps met D status, E status of zonder status hebben. De gemeente geeft aan dat er vroeger meer sites waren. Verschillende sites al zijn uitgefaseerd, mede met het oog op toegankelijkheid. Bepaalde sites zijn in beheer bij een leverancier, en dat maakt het volgens de gemeente soms lastiger om toegankelijkheidsverbeteringen te bereiken. Het doel in de LIA "We streven ernaar dat alle websites in 2026 een A-status hebben voor toegankelijkheid. In de nog vast te stellen beleidsnotitie Digitale toegankelijkheid wordt nader ingegaan hoe we omgaan met websites, apps en intranetten." De gemeente geeft aan dat er geen beleidsnotitie is vastgesteld. Wel streeft zij er naar deze in 2026 op te laten stellen. Deze is na een ontvlechting van de BAR gemeente weer noodzakelijk alleen voor Albrandswaard. Ook is er geen planning over hoe bovengenoemd doel voor 2026 te bereiken. De gemeente hanteert als interne planning wel dat in 2026 op alle afdelingen een roadshow over digitale toegankelijkheid is gegeven. Ook heeft zij een interne planning per website, zo geeft zij in ambtelijk

⁷⁴ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, "Zó digitoegankelijk is Gemeente Albrandswaard," geraadpleegd op 5 november 2025, <https://dashboard.digitoegankelijk.nl/organisaties/70>.

⁷⁵ Cardan Technobility, *WCAG-2.1- inspectie niveau AA techniek*, 30 januari 2023; Cardan Technobility, *WCAG-2.1- inspectie niveau AA content*, 23 februari 2023.

⁷⁶ bron: ambtelijk wederhoor.

⁷⁷ Ambtenaar Albrandswaard, interview.

wederhoor aan. Het intern bepaalde doel is ook om in 2026 voor alle sites van de gemeente minstens een status B te hebben. Op dit moment staat er op intranet al veel informatie voor collega's met betrekking tot digitale toegankelijkheid, ook met tips en tricks voor (externe) vormgevers, met de adviseur dienstverlening / webredacteur (met toegankelijkheid in haar functieomschrijving, zie paragraaf 1-2-3) als contactpersoon erbij vermeld.⁷⁸

2-2-4 Albrandswaard voert geen gebruikersservaringsonderzoeken uit

De gemeente Albrandswaard organiseert geen gebruikersservaringsonderzoek voor haar online dienstverlening.⁷⁹ Dergelijk onderzoek zou veel inzicht kunnen geven in de toegankelijkheid van de website voor inwoners met een beperking. Dit is onderzoek, waarbij inwoners met een beperking verschillende online dienstverleningsprocessen “doorklikken”, en daarbij meteen aan een onderzoeker vertellen hoe ze de verschillende te nemen stapjes ervaren. Dergelijk onderzoek vormt een belangrijke aanvulling op de ‘technische’ WCAG-onderzoeken.

Inspiratie uit Rotterdam: ambtenaren die bedreven zijn in gebruikersservaringsonderzoek

De gemeente Rotterdam geeft in haar beleidsplan dienstverlening naar om nieuwe producten, diensten en informatie zoveel mogelijk te laten testen, ook wat betreft de toegankelijkheid.⁸⁰ Daarmee bedoelt ze iets anders dan WCAG-onderzoek. Dat een website aan alle WCAG-normen voldoet, wil immers lang niet altijd zeggen dat gebruikers hem in de praktijk goed genoeg kunnen begrijpen en gebruiken. Om dat te weten moet je ‘echte’ gebruikers met een beperking een website laten gebruiken en hun ervaringen noteren. De gemeente heeft voor dergelijk onderzoek sinds 2020 een eigen “User-eXperience team” (UX-team) van inmiddels zes ambtenaren. Zij voeren onder meer zogeheten gebruikersservaringsonderzoeken uit. De beleidsambtenaar die verantwoordelijk is voor een bepaald dienstverleningsproces, kan het team (of een extern bureau) inhuren om in beeld te laten brengen hoe gebruikers het proces ervaren. Overigens wordt nog lang niet alle nieuwe dienstverlening getest op toegankelijkheid. In de periode 2021-2024 heeft het UX-team namelijk slechts zeven onderzoeken uitgevoerd waarbij (ook) Rotterdammers met beperking testten (twee over telefonische, post of balie dienstverlening en vijf over online dienstverlening). Ook is het leren van deze onderzoeken nog niet goed geborgd in de organisatie: het is bij de gemeente nergens centraal bekend tot welke verbeteringen de onderzoeken hebben geleid.

2-3 De gemeente Albrandswaard werkt maar beperkt aan een toegankelijker fysieke ruimte

De LIA bevat twee concrete doelstellingen over de fysieke ruimte van Albrandswaard, namelijk (zie paragraaf 1-2-1):

- 1 “Het doel is om het aantal toegankelijke openbare toiletten te vergroten.”⁸¹

⁷⁸ Ambtenaar Albrandswaard, interview.

⁷⁹ Ambtenaar Albrandswaard, interview.

⁸⁰ Gemeente Rotterdam, *De opgave 2023-2026 'De Rotterdamse Dienstverlening*, 2023, 8.

⁸¹ Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 13.

2 “De voorschriften die worden gehanteerd bij projecten in de openbare ruimten worden samen met ervaringsdeskundigen beoordeeld.”⁸²

Over beide doelen geeft de gemeente desgevraagd aan dat de uitvoering nog niet gestart is.⁸³

De gemeente Albrandswaard geeft aan dat fysieke toegankelijkheid “structureel wordt meegenomen bij (ver)bouw en onderhoud.”⁸⁴ Er zijn recentelijk geen schouwen verricht van “gemeentelijke gebouwen, scholen of dienstverleningslocaties”.⁸⁵ De gemeente geeft aan dat wel elk jaar voor kerst de winkelcentra worden geschouwd op fysieke toegankelijkheid.⁸⁶ De rekenkamer heeft schouwrapporten van de winkelcentra ontvangen.⁸⁷ Het gaat in de rapporten over verzakkingen en oneffenheden in looproutes. Hoewel deze bevindingen zeker van belang zijn voor toegankelijkheid, betekent dit niet dat een schouw van de toegankelijkheid van winkelcentra is gedaan. Een toegankelijkheidsschouw is een onderzoek van een gebouw of (buiten)ruimte ter plekke, waarbij aan de hand van een normenkader de fysieke toegankelijkheid wordt onderzocht. Dat normenkader ontbreekt hier. Voorbeelden van dergelijke normenkaders zijn het Handboek voor Toegankelijkheid,⁸⁸ het normenkader voor toegankelijkheid van publieke gebouwen van het VACPunt Wonen⁸⁹, het normenkader ITS-standaard,⁹⁰ en het NEN 9120 normenkader.⁹¹ Bovendien wordt op meer getoetst dan alleen oneffenheden en verzakkingen van de (buiten)ruimte. Normonderwerpen uit de genoemde kaders zijn onder meer:

- de maatvoering in de buitenruimte om de gebouwen;
- de maatvoering van parkeerplaatsen en afzetpunten;
- maatvoering van ruimten binnen het gebouw;
- eisen aan trappen, liften en hellingbanen;
- voorzieningen in wacht- en zitruimten en toiletten;
- bewegwijzering;
- zichtbaarheid en verlichting.

Een concreet initiatief dat de gemeente naar voren bracht en dat zeker de toegankelijkheid van de fysieke ruimte kan verbeteren, is het plan om bushaltes toegankelijker maken. De gemeente stuurde de rekenkamer een advies van de MAA toe, waaruit blijkt dat het initiatief in 2021 gestart is en dat de MAA, vindt dat “de voorstellen duidelijk weergeven dat de mindervalide bewoners bij de bushaltes goed hun weg kunnen vinden.”. De MAA tekent daar wel bij aan dat ze deze mening heeft, “ondanks het gebrek aan expertise bij ons”.⁹²

⁸² Gemeente Albrandswaard, *Lokale Inclusie Agenda*, 27 juni 2023, 13.

⁸³ Ambtenaar Albrandswaard, email.

⁸⁴ bron: ambtelijk wederhoor

⁸⁵ Ambtenaar Albrandswaard, email.

⁸⁶ Ambtenaar Albrandswaard, e-mail.

⁸⁷ Gemeente Albrandswaard, *Aandachtspunten winkelcentra per dorpskern*, ongedateerd.

⁸⁸ M. Wijk, *Handboek voor Toegankelijkheid*, 2012.

⁸⁹ VACPunt wonen, “Checklist fysieke toegankelijkheid in openbare gebouwen”, 2016, geraadpleegd op 24 juli 2024, https://www.vacpuntwonen.nl/data/pam/public/checklist_fysieke_toegankelijkheid_openbare_gebouwen_aug2016_definitief.pdf.

⁹⁰ Zie voor meer informatie: <https://www.pbtconsult.nl/ontwerprichtlijnen/itstandaard/213/56/>.

⁹¹ Zie voor meer informatie: <https://www.nen.nl/toegankelijkgebouwen>.

⁹² Maatschappelijke Adviesraad Albrandswaard, “Toegankelijk maken van de bushaltes voor mindervaliden in Albrandswaard”, gemeenteraad Albrandswaard (adviesraadbrief, 29 april 2021).

De gemeente bracht een positief initiatief naar voren. Op 13 november 2025 werd de vernieuwde speeltuin Bos Valckesteyn in Poortugaal geopend. Hierin staat een nieuw speelhuisje en een de mandschommel die ook door kinderen in een rolstoel te gebruiken zijn.⁹³ De gemeente geeft aan dat ze deze aanpak bij andere speeltuinen gaat voortzetten.⁹⁴

⁹³ Gemeente Albrandswaard, 'Feestelijke opening van speeltuin Bos Valckesteyn: een plek voor iedereen', geraadpleegd op 20 november via <https://www.albrandswaard.nl/actueel/feestelijke-opening-van-speeltuin-bos-valckesteyn-een-plek-voor-iedereen/>

⁹⁴ bron: ambtelijk wederhoor.

Rekenkamer

ALBRANDSWAARD

de rekenkamer

De gemeenteraad van Rotterdam heeft in december 1997 de Rekenkamer Rotterdam ingesteld. Sinds 1 september 2025 is de heer Sjoerd Keulen directeur. Hij is door de gemeenteraad voor zes jaar benoemd en beëdigd. Aan dit rapport hebben de volgende medewerkers meegewerkt: Eva Bosch, Jitske Fransens.

doel

De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het beleid, het financieel beheer en de organisatie van het gemeentebestuur. Zij doet dat ten behoeve van de gemeenteraad. Met interdisciplinair onderzoek en beleidsevaluatie draagt de rekenkamer bij aan het versterken van de lokale democratie en de kwaliteit van het gemeentebestuur.

onafhankelijk

De rekenkamer is net als de gemeentelijke Ombudsman onafhankelijk. Haar taken en bevoegdheden staan in de Gemeentewet en de verordening Rekenkamer Rotterdam. De rekenkamer bepaalt zelf waar ze onderzoek naar doet en heeft vergaande bevoegdheden om informatie te verzamelen. De raad en/of het college van B en W kunnen de rekenkamer wel vragen om onderzoek te doen. De rekenkamer stuurt hen jaarlijks haar onderzoeksplan en jaarverslag toe.

openbaar

Het onderzoek resulteert in openbare rapporten die de rekenkamer ter behandeling aan de raad aanbiedt. Zij bevatten tevens de reacties van de onderzochte organen en instellingen op de conceptrapporten (ambtelijk en bestuurlijk wederhoor). De rapporten worden toegelicht in (commissies van) de gemeenteraad.

voor Rotterdam en regio

Vijf regiogemeenten hebben zich in de loop der jaren aangesloten bij de Rekenkamer Rotterdam, namelijk Albrandswaard, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Lansingerland.

Rekenkamer Albrandswaard

Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

telefoon
010 - 267 22 42

info@rekenkamer.rotterdam.nl
www.rekenkamer.rotterdam.nl

basisontwerp
dewerf.com, Zuid-Beijerland

beeldmateriaal
Algemeen Nederlands Persbureau
MART production
Mikhail Nilov

uitgave
Rekenkamer Albrandswaard
februari 2026